

Cristina SICOE
(Universitatea de Vest din
Timișoara)

Inovații semantice de origine sârbă în subdialectul bănățean

Abstract: (Serbian loans which present innovations in meaning in Banat's subdialect). Lexical loans, when they are borrowed by a new lexical system undergo a series of transformations and adaptations and possible deviations from the meanings they had in the original language. Given this journey that loans generally have when entering into another language, and analyzing the corpus of Serbian words from the studied literature, we identified several loans that feature innovations in meaning and presented and analyzed them. Based on these loans we have tried to note which is the general direction of development, from a semantic point of view, of the Serbian elements in Banat's dialects, viewed through the prism of the dialectal literature. Literary texts have given us in some cases important clues on how some loans have changed the original meaning of which were taken from the Serbian language, since it is known that an important role in changing the meaning of a word lies also the context in which it begins used.

What is noteworthy in terms of semantic change is that they are caused and influenced by multiple factors of varied nature. Semantic developments express an evolution in thinking, but also in the changes of meaning are reflected the continual transformations of society, semantic adaptation being largely influenced by the cultural specificity of each society. For this reason in many cases it is quite difficult to reconstruct the semantic evolution of a word, that requiring an interdisciplinary research.

Keywords: lexical loans, semantic development, subdialect, dialectal literature.

Rezumat: Cuvintele, în momentul printr-o limbă nouă, încep o altă viață, se transformă și se adaptează, în funcție de sistemul lexical al limbii respective. Încadrarea elementului împrumutat în noul sistem lexical, precum și interacționarea acestuia cu sensurile cuvintelor din limba primitoare (sinonime, antonime, sensuri contextuale), poate crea „devieri” de la sensurile, nuanțele și uzurile cu care acesta a funcționat în limba de origine. Modificările de sens pe care le pot suferi cuvintele sunt variate, de la generalizări și extensii la specializări, restrângeri și concretizări semantice.

Ceea ce ne propunem în lucrarea noastră este să observăm împrumuturile sârbești din punctul de vedere al evoluției semantice a acestora în graiurile bănățene. Vom încerca să tragem câteva concluzii referitoare la factorii care au provocat aceste schimbări, precum și la mecanismele implicate în realizarea modificărilor semantice. Ne vom fundamenta concluziile pe analiza mai multor surse lexicografice, având în același timp și suportul textelor dialectale studiate, care ne permit observarea împrumuturilor în context, deoarece, după cum afirmă V. Bahnaru, „se știe că între sensul cuvântului și context există o anumită interdependență și o anumită intercondiționare. Sensul în multe privințe este determinat de actualizarea cuvântului într-un anumit context, contextul, la rândul său, precizează și clarifică sensul cuvântului”.

Mutațiile semantice sunt cauzate și influențate de factori multipli, de naturi diferite. În primul rând, dezvoltările semantice exprimă o evoluție în gândire, dar, de asemenea, în schimbările de sens se oglindesc și permanentele transformări ale societății.

Cuvinte-cheie: împrumuturi, subdialect, evoluție semantică, literatură dialectală.

„Noțiunile umane nu sunt imobile, ci se află în perpetuă mișcare, iar studiarea lor necesită întotdeauna examinarea mișcării noțiunilor, a legăturii lor, a trecerilor lor reciproce” (Bahnaru 2009, 170).

Cuvintele, în momentul printr-o limbă nouă, încep o altă viață, se transformă și se adaptează, în funcție de sistemul lexical al limbii respective. Încadrarea elementului împrumutat în noul sistem lexical, precum și interacționarea acestuia cu sensurile

i cuvinte din limba primitoare (sinonime, antonime, sensuri contextuale), poate crea „devieri” de la sensurile, nuanțele și uzurile cu care acesta a funcționat în limba de origine.

Astfel, sub impulsul mai multor categorii de factori, lingvistici și extralingvistici, unele cuvinte își modifică sensul în limba primitoare. Factorii care determină evoluția semantică a unor cuvinte împrumutate sunt multipli, majoritatea lingvisticilor delimitând trei grupe de factori principali: factori lingvistici, psihici și social-istorici. Dintre acestea se pare că factorii social-istorici influențează cel mai puternic schimbările care au loc în limbă. Aceștia fac referire la absolut toate sferele vieții social-economice, fiind determinați de dezvoltarea științei, tehnicii, culturii, politicii, economiei, moravurilor, moralei, dreptului, religiei etc. În opinia lui V. Bahnaru acest tip de factori „au caracter universal, sunt comuni pentru toate limbile lumii, în timp ce realizarea lor concret în fiecare limbă are caracter individual, fapt ce constituie specificul fiecărei limbi concrete” (Bahnaru 2009, 175). Autorul dă drept exemple unele expresii românești determinate de specificul dezvoltării istorice a poporului roman precum *a fi turc* sau *a vorbi turcește*.

F când referire la impactul pe care condițiile social-istorice îl au asupra limbii T. De Mauro notează :

„Societățile sunt acelea care, prin istoria lor diversă, determină semnificațiile și semantica este cea care se plasează în punctul de întâlnire dintre complexitatea istorică a realității pe care o studiază și complexitatea istorică a culturii care se reflectă asupra acestei realități ... obiectul său este rezultat și condiție a caracterului istoric, grație relațiilor de condiționare reciprocă ce leagă semnificarea de împrejurările istorice ale fiecărui comunități umane.” (De Mauro 1978, 202).

În ceea ce privește factorii psihici, aceștia sunt determinați de scopul comunicării, întrucât vorbitorul vrea să sublinieze dorința sa de a intensifica sau modera expresia, dezvoltându-se astfel nuanțe de sens sau chiar evoluții de sens. V. Bahnaru menționează ca procese concrete de actualizare a factorilor psihici tabuizarea, eufemizarea și disfemizarea (Bahnaru 2009, 175). Autorul descrie cele trei procese ca fiind: *tabuizarea* o interdicție a cuvintelor dictată de superstiții. Pentru a denumi obiecte și ființe redutabile sunt folosite alte unități lexicale, ca urmare a modificării semnificării lor; *eufemizarea* constă în substituirea cuvintelor ce evocă direct idei jenante ori penibile pentru auditor sau cititor, prin alte cuvinte cu sensul modificat, care voalează ideea în cauză, în așa măsură încât efectul este redus la minimum, eufemizarea fiind o urmare directă a pudorii, a delicateții, a nivelului de cultură a vorbitorului; iar *disfemizarea* face referire la brutalizarea, vulgarizarea, folosirea exagerată a cuvintelor și expresiilor din stilul familiar¹.

Așa cum am văzut, în momentul în care părăsim într-o altă limbă decât cea de origine, sub acțiunea unor factori multipli, împrumuturile pot suferi anumite evoluții de sens sau nuanțări ale sensurilor. Modificările de sens pe care le pot suferi cuvintele sunt variate, de la generalizări și extensii la specializări, restrângeri și concretizări semantice (v. Suciuc 2009, 206).

Având în vedere felul în care unele împrumuturi au evoluat din punct de vedere semantic, G. Mihail identifică două tipuri de cuvinte (Mihail 1960, 230):

- a. Cuvinte care și-au lărgit înțelesul, prin dezvoltarea sferei semantice.
- b. Cuvinte care în urma unor specializări și devieri au primit sensuri noi.

¹ Pentru detalii referitoare la cele trei procese precum și exemplele oferite de autor vezi V. Bahnaru, 2009, 176-178.

Autorul identifică două aspecte esențiale care cauzează schimbarea sensului: în primul rând, este vorba de uitarea treptată a sensului original care favorizează schimbarea sensului, iar, în al doilea rând, chiar noul înțeles pe care îl primește cuvântul contribuie la uitarea formei inițiale. Această uitare este provocată de particularitățile limbii care preia împrumutul, precum și de folosirea acestuia în contexte noi (Mihail 1960, 231).

Alte cuvinte suferă a-a-numitul proces de „mutație semantică”², care reprezintă schimbarea radicală a sensului, deosebirea între sensul original, din limba donatoare, și noul sens, dobândit pe teritoriul noii limbi, fiind extrem de mare.

După cum se poate observa, împrumuturile se află într-o continuă mișcare și transformare pe teritoriul limbii în care au pătruns, însă aceste schimbări implic anumite mecanisme, iar, în opinia lui E. Suci, principalele mecanisme de modificare a sensului cuvintelor sunt: metafora, metonimia, sinecdoca, hiperbola, ironia, între timp ce formele de bază ale schimbărilor semantice sunt extensia, restricția, abstractizarea, concretizarea, înnobilitarea, deprecierea, polarizarea (Suci 2009, 12). Considerăm că alături de aceste mecanisme trebuie amintite încă două procedee de realizare a împrumutului, cu efecte asupra semantismului cuvintelor, și anume condensarea lexico-semantică³ și calculul lexical, care constă fie în formarea unui cuvânt nou din material indigen sau autohton și după un model străin, a cărui structură este imitată, fie aduce „un sens nou la un cuvânt vechi, sub influența corespondentului semantic străin care îl conține și care are sensul tradițional al cuvântului românesc” (Zugun 2000, 173-175).

Ținând cont de aceste coordonate teoretice, ceea ce ne propunem în această lucrare este să observăm împrumuturile sârbești⁴ din punctul de vedere al evoluției semantice a acestora în graiurile bănețene. Vom încerca să tragem câteva concluzii referitoare la factorii care au provocat aceste schimbări, precum și la mecanismele implicate în realizarea modificărilor semantice. Ne vom fundamenta concluziile pe analiza mai multor surse lexicografice, având în același timp și suportul textelor dialectale studiate, care ne permit observarea împrumuturilor în context, deoarece, după cum afirmă și V. Bahnaru:

„se știe că între sensul cuvântului și context există o anumită interdependență și o anumită intercondiționare. Sensul în multe privințe este determinat de actualizarea cuvântului într-un anumit context, contextul, la rândul său, precizează și clarifică sensul cuvântului” (Bahnaru 2009, 185).

De obicei, sensul de bază al unui cuvânt, mai este denumit și *sens primar* sau *sens etimologic* (Bucur, Evseev 1976, 53), deoarece este dat de regulă de sensul etimonului, de la care derivă ulterior alte sensuri. Datorită utilizării îndelungate a acestora în diferite medii sociale, profesionale, în diferite zone geografice, cuvântul își îmbogățește sensurile reflectând lărgirea posibilităților cunoașterii umane, și în același timp, tendința spre expresivitate și plasticitate a exprimării (Dumistrăcel 1980, 81).

² Sintagmă folosită de G. Mihail 1960, 237.

³ În accepția lui E. Suci condensarea lexico-semantică constă în „omiterea unuia sau a mai multor elemente constituente ale unui grup sintactic stabil (o sintagmă), care se prezintă uneori în formă de cuvânt compus, și reținerea din acest grup a unui singur element, în care se acumulează, se comprimă, se condensează semantismul întregului grup sintactic, respectiv al compusului original. În acest fel se obține un nou cuvânt, parțial identic cu baza, dar cu învelitul sonor mai scurt; el preia înțelesul întregii formații complexe, originare”. (Suci 2009, 12). Pentru mai multe informații și exemple referitoare la condensarea lexico-semantică se vede studiul lui E. Suci în care autorul face o analiză detaliată a fenomenului.

⁴ Vom face referire numai la împrumuturile identificate în literatura studiată.

O prim observație care trebuie făcută este că, în majoritatea cazurilor studiate de noi, împrumuturile efectuate de român din sârb au p truns în limba noastră cu aceleași sensuri sau cel puțin foarte apropiate de sensurile cu care sunt folosite în limba sârbă. Un alt aspect care trebuie remarcat este și faptul că, în cazul cuvintelor care sunt polisemantice în limba sârbă, limba română a preluat termenul numai cu unul sau două sensuri, de foarte multe ori dezvoltând sensuri noi pe teritoriul limbii române.

De aici numărul cuvintelor care prezintă modificări semantice nu este mare, în cele ce urmează le vom prezenta pe cele identificate de noi în literatura studiată :

abărăbări interj. – De aici provine din adverbul **barabár** având sensurile de „în ir, în rând”, folosit în Banat și cu sensurile „egal, asemenea, deopotrivă”, „în rând, în linie, alături, paralel”, având ca etimon sb. *barabar*, cu aceleași semnificații, în text este folosit cu valoare de interjecție; ca formula de salut, mulțumire pentru o urare, consolidarea unei alte mulțumiri: „*Las-c -i bine ...S fiț sînătoș. Abărăbări...*” (Boldureanu 2011, p. 422). Autorul menționează următoarele semnificații ale interjecției: „Toate cele bune, toată fericirea! Ocolească-te orice necaz!”. În acest caz, credem că avem de-a face cu o evoluție de sens care a avut loc în dialectul bănățean. În româna uzuală, ca răspuns la o urare, se folosește expresia „mulțumesc la fel!”, credem că în dialectul bănățean cuvântul „abărăbări” a înlocuit expresia românească, p strând numai într-o anumită măsură sensul din sârb („De asemenea, la fel”).

agúd s.m. (Reg) „dud”. În Banat și Oltenia este folosit în varianta *iagod*, formă identificată și de noi în text (*Dîntr-un iagod zbear-o zaic , mămir cum n-o doare ciocu ...* (Boldureanu 2010, p. 140). Autorul notează pentru apariția din acest text sensul de „măr”, ceea ce ar marca o evoluție semantică, deoarece sb. *iagoda* denumește orice fruct cu formă de frag⁵. Ignorând sensul pe care autorul îl menționează pentru apariția în text, putem spune că în graiurile bănățene termenul a suferit o restrângere de sens, făcând referire la un singur fruct sau pom fructifer, dudul.

avlíe (avlí), s.f. pe lângă sensurile de „curte”, „ocol” cu care este folosit și în limba sârbă, acesta a mai dezvoltat pe teren românesc și sensul de „cimitir” (Gulescu 1974, p. 222) < sb. *avlija* (*Lumea împânzise ulița mare dintr-un capăt într-altul, de la râu și până în avlia bisericii.* (Petniceanu 2005, p. 233). În exemplul nostru, acesta poate funcționa cu ambele sensuri și de curte, și de cimitir, dacă avem în vedere că, cel puțin în mediul rural, cimitirul este poziționat în fața zărilor „curte a bisericii”.

băbăluc s.m. folosit în Banat și regiunile învecinate numai în expresia *Din băbăluc* „din moștenirea strămoșilor, din timpuri străvechi” < sb. *babaluk* „patrimoniu, bunuri patrimoniale, moștenite de la tată”, în limba sârbă nu se folosește într-o expresie similară, cu același sens. Dacă luăm în considerare și sensul de „bătănie” menționat de DLRM, cel mai probabil avem de-a face cu o lărgire a sensului, dezvoltat pe teren românesc. (*Avem și vorbe de băbăluc / și de băbăluc care-s cu bucluc / ugițe-aici din băbăluc.* (Paorii, p. 5)

blagă s.f. pe lângă sensurile cu care este folosit în limba sârbă de „bogație, avere”, în literatură l-am înregistrat cu sensurile de „bunătate” sau „lucru bun” așa cum reiese din exemplele următoare: (*Cred că m-o bătuți / C-am strâcat blagă de soc.* (Andra 2005, 16). *Vă sălă, blagă de ci e! -ai luat grija de prapă! Dum edz u s -l ierce!...* (Antologie 2011, p. 386); *Lu Florea-i schinceie ochii de veslie. Cum i-o dat Dum edz u în gând și s duc prîn târgu oilor și găsesc aia „blagă” de evastă și vadă odată tot viitoriu, e în*

⁵ Conform *Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika*, vol. 1-6, Novi Sad: Matica Srpska; Zagreb: Matica Hrvatska, 1990.

faptu dzîlii era egru î posomorît, atâta d luminos î s nin, ca ochii M gd linii. (Boldureanu 2011, p. 280).

În exemplele prezentate este evident c termenul a suferit o extensie de sens în graiurile b n țene.

căpără s.f. În afar de sensul de „arvun ” pe care îl are i în limba sârb , în Transilvania i Banat, acesta a dezvoltat i sensul de „arvuna dat de pretendent, la definitivarea acordului cu logodnica” (G mulescu 1974, p. 224). În text a fost identificat sub forma verbului *a c p ri*. (*[...] fata lu P tru o vorbit la t lifon, -o c p rit locurile pîntru dz e dzîle ...* (Boldureanu 2010, p. 209).

carabă s.f. dac în mod normal, atât în român cât i în sârb , acest cuvânt este folosit cu sensul de „fluier”, i de această dat textul ne reveleaz folosirea termenului în sens figurat, metaforic, exprimând un sentiment de autoironie. Avem de-a face cu o l rgire a sensului, cu un transfer de sens, sunetele caracteristice ale instrumentului denumit prin acest cuvânt fiind folosite, în sens metaforic, pentru a exprima anumite tr s turi ale oamenilor: *bab -c rab* „bab cărâitoare, care vorbe te prea mult”. (*C mi-s muiere b trân , bab -c rab , cum -i dzîsa, î nu-m st bi e s fac vorbe î s îmblu cu min uni.* (Boldureanu 2011, p. 411); (*Da. Întâi cu c raba, atun cu drâmbu ala, d m-or trecut sudorile d moarce...* (Boldureanu 2011, p. 375). În cele dou exemple prezentate de noi, se poate observa folosirea cuvântului cu ambele sensuri.

clăbăț s.f. față de sensul general de „căciulă”, „pălărie”, pe care îl are în limba sârb , în subdialectul b n țean a suferit o specializarea a sensului, denumind numai un anumit tip de căciulă și anume „c ciul din blan de oaie” < sb. *klobuc* „c ciul ”; (*Ion Sucal , mic cât pu ca, / cu cl b tu pră ureche / să răge ca proasta-n târg / parc -i apucat de streche* (Paorii, p. 22)

cleânt (cleânturi), s.n. pe lâng sensurile „pas, defileu, trec toare”, cu care este folosit i în limba sârb < sb. *klanac* „strâmtoare, trec toare între doi munți, două piscuri”, pe teritoriul limbii române, printr-un transfer de sens, acesta a mai dezvoltat i sensul de „stânc ”, dup cum se poate observa i din exemplul urm tor: *Din vârful cleanțului se vede de la kilometri oricine s-ar apropia.* (Biru 2011, p. 37).

dripi, vb. în limba român este folosit cu sensurile de „a b t tori, a b tuci”, „a strivi iarba, florile” (DLRM), iar în limba sârb verbul *drpati* înseamn „a târî, a rupe, a smuci, a ciupi”. Dup cum putem observa în limba român , de i denume te sensul general de „a distruge ceva”, acesta a suferit o specializare de sens, exprimând o anumit modalitate de distrugere (prin b t torire, strivire i nu prin smucire ca în limba sârb). (*Ne-o c lcat î ne-o dripit / „Steaua d la R s rit”.* (Bencei 1999, p. 8)

fras s.n. având sensurile inițiale, atât în română, cât și în sârbă, de „gastralgie infantil ”, „boal a copiilor, caracterizat prin crampe”, pe teren românesc a dezvoltat un nou sens de „fraimon, naiba” fiind folosit în imprecății. Noul sens pe care l-a dobândit în limba român poate fi remarcat i în exemplele urm toare: *Fras! Nu tie nimic.* (Petniceanu 2005, p. 155) / *Venea în piața Iozefîn, între co urî, gara e aproape, azi o ceap , mâine o ridichie, poimîne o leg tur de p trunjel, apoi o c p fână de țelină, și al meu cu cunoștințele lui în Calea Ferată, dar-ar frasu în ele s dea, a b gat-o vânz toare la magazinul din Prim ria Veche.* (Petniceanu 2005, p. 157). Explicația unei asemenea mutații semantice necesită o cercetare interdisciplinară, pentru c , din punctul nostru de vedere, această evoluție de sens trebuie pusă în legătură cu imaginarul tradițional, cu anumite credințe și practici tradiționale. Probabil și în acest caz, ca și în cel al termenului *izdat*⁶, putem lua în considerare explicația lui D. Gămulescu, care explic sensul de „drac”, pe care cuvântul *izdat* l-a primit în limba român , prin faptul c se credea c aceste colici stomacale sunt produse de du mani, prin vr jitorii cu ajutorul diavolului (G mulescu 1974, 143).

gubáv adj. pe lângă sensurile de „lepros, bubos, plin de bube” similare celor din limba sârb, printr-o extensie de sens, a primit în limba română și semnificația de „bolnăvicios, lipsit de putere, slab”, primul sens fiind considerat drept învechit de către dicționare (vezi DER).

jig s.n (reg.) (Banat) împrumutat cu același sens ca și în sârb „semnificativ cu fierul roșu pe corpul animalelor, semn cu care se înfierează oile și caprele (la urechi)”, acest cuvânt a suferit o largire de sens în limba română, dicționarele înregistrându-l și cu semnificația de „arsur pe esofag după beții, mâncăruri grase sau grele; jărăgai, jigăraie, pirozis, răgâială” (MDA), cel de-al doilea sens al cuvântului dezvoltându-se pe teritoriul românesc, prin asocierea simptomelor organice cu cele ale unei înfierii.

lom (lómuri), s.n. intrat inițial în limba română cu sensurile de „rest, fragment, bucată”, sensuri similare celor din limba sârb în care denumește „grămădele de resturi, gunoii”, acesta a suferit în limba română o deplasare semantică și morfologică, prin forma adjectivală *lomuit*, derivat românesc de la *lom*, cu sensul de „extenuat, obosit, stors de vlag”. (*Sarașer e lin marama / Prist satu ost nit. / Sintoare d la hold / Paorii lomuit.* (Boldureanu 2010, p. 61).

mezdreală s.f. (reg.) „parte inferioară a pieilor netăbăcite” (Transilvania, Banat), „cuțitoaică”. DLRM consideră că este un derivat cu sufixul *-eal* de la verbul *a mezdri*, MDA tratează separat verbul *a mezdri*, cu sensul „a jupui, a curța de carne și de pânză, a ciopli cu mezdrea”, având ca etimon verbul sârbesc *mezdriti*, iar, pentru varianta nominală, în forma *mezdrea*, menționează sensurile de mai sus, precizând o dublă etimologie, sârb și bulgar < *bg. mezdra*, *sb. mezdra*. În limba sârb *mezdra* este folosit cu sensul de „membrană, mucoasă”⁷ neavând sensul atestat pentru regiunea Banatului. Din această cauză, considerăm că în limba română a avut loc un transfer de sens, prin analogie, un transfer metonimic între denumirea acțiunii și obiectul prin care se realizează acțiunea.

mulă s.f. pe lângă sensul de „catâr” în limba română, a dezvoltat și un nou sens de „om slăbuț, prostuț” (*Mulă mândră lit, moleșă în măscaș / Mozomăin nătrăbuit în oplăcit.* (Boldureanu 2010, p. 133)

năhod s.(m?) în Banat semnifică „spiritoru, strigoii”, iar, ca sinonim etnologic, menționăm sensul de „vârcolac” (sursa I. V. Boldureanu), deși în limba sârb *nahod* are sensul de „copil găsit”; (în text a fost înregistrat în forma *năhoace* „duhuri rele, arături, strigoii”: „*Orfișcarvanăhoace, omuroni o fi?*” (Paorii, p. 31). Este un cuvânt interesant din punctul de vedere al transformărilor semantice, deoarece, și în acest caz, similar cu cele ale lui *fras* și *izdat*, avem de-a face cu o mutație semantică totală, care credem că are la bază un proces de tabuizare⁸ determinat de anumite superstiții, credințe sau practici tradiționale. Și în această situație ar fi nevoie de o cercetare interdisciplinară pentru clarificarea modului și rațiunilor care au stat la baza acestei evoluții de sens.

treám s.n. pe lângă sensurile din sârb de „clădire anexă folosită printre altele și ca magazie de alimente”, „cămară”, în limba română a mai dezvoltat și sensul de „staul”; (*Curi, nu mai stați ad-o lui uic-tu Lae ciocanu și barosu de sub tream.* (Petniceanu 2005, p. 196).

zarțale s.f. termenul a evoluat prin analogie de la sensul de oglindă (sb. *zrcalo* „oglină”, DER) din limba sârb, la cel de „ochelari” în Banat, folosit cu forma de plural. (*Bacuosptmân / Doctoriță trimesă / Zărților să schimb ochelii / Al mare păstă zărțari / M-o trimis la preumblare ...* (Andra 2005, p. 17).

⁷ *Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika*, vol. 1-6, Novi Sad: Matica Srpska; Zagreb: Matica Hrvatska, 1990.

⁸ În sensul pe care îl dă V. Baharu 2009, 176.

zătri ~esc și acest verb a suferit o mutație importantă de sens în Banat, unde este folosit cu sensul de „a face s întârzie”, sens total diferit de cel din limba sârb , unde este folosit cu sensurile: „a face s nu mai existe; a șterge de pe fața pământului; a nimici; a prăpădi, a distruge”. Evoluția semantică este marcată și prin folosirea în context a verbului cu sensul menționat: *A a r mâne. N-am s z tresc o clip* . (Petniceanu 2006, p. 115)

Un exemplu interesant este cel al lui *ocn* , care, în mod normal, se întrebuițează în limba român cu sensurile de „salin , min de sare”, „munc silnic pe viață, care se făcea odinioar în saline cu ocna ii”, chiar i cu cel de „închisoare”. În Banat îns , este folosit cu înc un sens, cel de „gur a podului”, „deschiz tur în acoperi ul podului urii”, „horn”, „fereastr ”, semnificație cu care l-am identificat i în text: *Ad p vaca, arunc o pal de otav în iesle, cu furconiul din ocna podului, i-l l s liber pe Mi cu s sug* . (Petniceanu 2005, p. 138). În acest caz, este vorba de un calc semantic, noul sens pe care limba român l-a preluat din limba sârb ad ugându-se sensurilor cu care cuvântul funcționează în limba noastră.

Pe parcursul lucr rii noastre ne-am propus s discut m câteva elemente de vocabular reprezentând inovații de sens pe care le-am identificat în literatura studiat . Pe baza acestor împrumuturi, am încercat s observ m care este direcția generală de evoluție, din punct de vedere semantic, al elementelor de origine sârb în graiurile b n țene, văzute prin prisma literaturii dialectale. Textele literare ne-au oferit în unele cazuri indicii importante referitoare la felul în care unele împrumuturi i-au modificat sensul inițial cu care au fost preluate din limba sârb , deoarece este binecunoscut faptul c un rol important în schimbarea sensului unui cuvânt îi revine, de asemenea, contextului în care acesta începe s fie utilizat.

Mutațiile semantice sunt cauzate și influențate de factori multipli, de naturi diferite. În primul rând, evoluțiile semantice exprimă o evoluție în gândire, dar, de asemenea, în schimb rile de sens se oglindesc și permanentele transformări ale societății. Și, nu în ultimul rând, trebuie avut în vedere faptul c , a a cum afirm R. Zafiu, „transferul unui uz i al unui sens în alt context cultural produce o serie de interferențe și de ambiguități”⁹, adaptarea semantic fiind în mare parte influențată de specificul cultural al fiecărei societ ți. Din această cauz , în destul de multe situații, este greu de reconstituit evoluția semantică a unui element, aceasta necesitând o cercetare interdisciplinar .

Referințe bibliografice

- Bahnaru, V. 2009. *Elemente de semasiologie român* , Chișinău, Editura Știința.
 Buc , M., Evseev, I.1976. *Probleme de semasiologie*, Timi oara, Editura Facla.
 De Mauro, T. 1978. *Introducere în semantic* , (trad. de Anca Giurescu), București, Editura Științifică și Enciclopedic .
 Dumistr cel, S. 1980. *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*, București, Editura Științifică și Enciclopedic .

⁹ R. Zafiu, *P catele limbii: schimb ri semantice*, document accesat online pe adresa http://www.romlit.ro/schimbri_semantice?makePrintable=1, 12 iulie 2015, ora 17:23.

- G mulescu, D. 1974. *Elementele de origine sîrbocroat ale vocabularului dacoromân*, Bucure ti, Editura Academiei.
- Suciu, E.2009. *Condensarea lexico-semantic* , Ia i, Institutul European.
- Mih il , G. 1960. *Împrumuturi vechi sud-slave în limba român* , Ed. Academiei, Bucure ti.
- Zafiu, R., *P catele limbii: schimb ri semantice*, document accesat online pe adresa http://www.romlit.ro/schimbri_semantice?makePrintable=1, 12 iulie 2015, ora 17:23.
- Zugun, P. 2000. *Lexicologia limbii române*, Ia i, Editura Tehnopress.

Surse

- Andra , P.2005. *Nu tre i drumu fecum*, Lugoj, Editura Nagard.
- Bencei, I., Chira, P., P truț, t.1999. *Ca-n sat la noi*, Editura „Dacia Europa Nova”, Lugoj.
- Birou, V. 2011. *Lume f r cer*, Timi oara, Editura Diacritic.
- Boldureanu, I.V., D nil , S., Ungureanu, C. 2010. *Antologia literaturii dialectale b n țene „Gura Satului” la Radio Timi oara. 20 de ani. Contemporanii*, Timi oara, Editura Marineasa (Seria „Literatur dialectal ”).
- Boldureanu, I.V., D nil , S., Ungureanu, C. 2011. *Antologia literaturii dialectale b n țene (poezie, proz , teatru) 1891-2011*, Timi oara, Editura Universit ii de Vest, 2011.
- Petniceanu, N. D.2005. *Pripon pentru calul meu*, Timi oara, Editura Gordian.
- Petniceanu, N. D.2006. *Bigamul*, vol. I, Timi oara, Editura Gordian.
- P truț, t.1992. *Paorii*, Colecția „Literaturi dialectale” C.P.E.H. Timișoara, 1992.